

Genomförd på uppdrag av revisorerna
Revisionsår 2023
December 2023

Granskning av arbetet med miljö och hållbarhet

Vännäs kommun

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
1. Inledning.....	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Avgränsning och ansvariga nämnder	3
1.4. Genomförande	4
1.5. Revisionskriterier.....	4
2. Verkställande av styrdokument, beslut och intentioner	6
2.1. Styrdokument som rör miljö	6
2.2. Bedömning.....	9
3. Roll- och ansvarsfördelning	10
3.1. Historik - från hållbarhetsberedning till kommunstyrelsens ansvar	10
3.2. Förvaltningens miljöarbete	10
3.3. Samarbeten	11
3.4. Kompetens.....	11
3.5. Bedömning.....	11
4. Riskarbete	12
4.1. Kommunstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys	12
4.2. Plan- och miljönämndens behovsutredning och tillsynsplan.....	12
4.3. Bedömning.....	12
5. Uppföljning	13
5.1. Miljö i styrelser och nämnders ordinarie uppföljning	13
5.2. Särskild uppföljning av miljöarbetet och dess styrdokument.....	14
5.3. Bedömning.....	16
6. Svar på revisionsfrågorna	18
Bilaga 1: Källförteckning	20

Building a better
working world

Sammanfattning

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Vännäs kommun har EY genomfört en granskning av arbetet med miljö och hållbarhet. Syftet med granskningen var att bedöma om kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser har säkerställt en ändamålsenlig styrning med tillräcklig intern kontroll utifrån fullmäktiges beslut och styrdokument med bäring på kommunens miljöarbete.

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser delvis säkerställt detta. Vi vill särskilt betona vikten av att kommunstyrelsen beslutar om en tydlig styrning på området samt efterfrågar uppföljning för att kunna utvärdera efterlevnad av befintlig styrning och ge god grund för ytterligare styrning.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser inte säkerställt former för att verkställa fullmäktiges styrdokument, beslut och intentioner inom miljöområdet. Granskningen visar att det saknas en tydlig styrning av miljöarbetet. Styrningen är fragmenterad. Det finns flera styrdokument och mål men det saknas ett helhetsperspektiv. Det saknas konkret stöd för hur medarbetare ska beakta miljöperspektivet och en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter. Flera av styrdokumenterna är inaktuella eller inte överensstämmande med kommunens arbetssätt. För bolagens del saknas tydlighet i hur ägardirektivets mål med koppling till miljö ska uppnås. Fastighetstjänster i Vännäs saknar styrning från ägaren.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser har säkerställt en ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning avseende miljöarbetet. Kommunfullmäktige beslutade i april 2023 att ge kommunstyrelsen kommunövergripande ansvar för miljöarbetet och lägga ner hållbarhetsberedningen. Vi noterar att ansvaret även tidigare formellt har legat hos kommunstyrelsen som övergripande styr- och ledningsfunktion, men ser positivt på förtydligandet. Det finns ännu ingen tydlig beskrivning av hur kommunstyrelsen ska organisera arbetet. En funktion inom kommunstyrelseförvaltningen ska arbeta kommunövergripande med miljöarbetet, primärt med uppföljning.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser delvis har identifierat och hanterat miljörelaterade risker på ett ändamålsenligt sätt. Granskningen visar att kommunstyrelsen har inkluderat miljö- och klimataspekter i risk- och sårbarhetsanalysen inom krisberedskapsarbetet. Plan- och miljönämndens behovs-utredning och tillsynsplan enligt miljöbalken baseras på den nationella miljöstrategin. Däremot saknas en analys som identifierar risker och möjligheter för att säkerställa att hållbarhetsarbetet leder till att Agenda 2030 och de svenska miljömålen uppnås.

Vi bedömer att kommunstyrelse och nämnder har följt upp miljöarbetet på ett i allt väsentligt ändamålsenligt sätt. Däremot bedömer vi att bolagsstyrelserna inte har säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av arbetet. Granskningen visar att kommunstyrelse och nämnder följer upp målen i ordinarie verksamhetsuppföljning, men inte gör någon återkommande samlad uppföljning av miljö-arbetet. Kommunstyrelsen har även följt upp kostpolicy, resepolicy och gjort en nuläges-analys av Agenda 2030. Inga tydliga åtgärder har beslutats utifrån nulägesanalysen. Inom förvaltningen sker löpande uppföljning av regionala miljömål. Vi noterar att efterlevnaden av kommunens styrdokument kan förbättras. Bolagsstyrelserna följer inte upp mål för miljöarbetet.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Stärka sin styrning för en tydlig riktning och prioritering i linje med den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen, som inkluderar kommunens bolag och överensstämmer med kommunens arbetssätt.
- ▶ Identifiera och analysera risker och möjligheter för att säkerställa att kommunen uppnår den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Återkommande skapa en överblick av kommunens miljöarbete och hur kommunen ligger till i förhållande till sina mål samt den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Säkerställa att uppföljningen utgör grund för beslut om åtgärder vid identifierade utvecklingsområden.
- ▶ Säkerställa att kommunens nämnder och bolag deltar i utvecklandet av kommunens miljöarbete.

Vi rekommenderar styrelsen för Vännäs Fastigheter AB och Fastighetstjänster i Vännäs AB att:

- ▶ Stärka sin uppföljning av mål i ägardirektiv och affärsplan

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommuners hållbarhetsarbete är en viktig pusselbit för att Sverige ska nå uppsatta mål och åtaganden utifrån Agenda 2030 och de svenska miljömålen. OECD har konstaterat att även om målen i Agenda 2030 är satta på global nivå är över 60 procent av målen beroende av ett aktivt genomförande på lokal och regional nivå. Sedan 2002 anger även regeringsformen (1 kap. 2 §) att det allmänna, därmed alla kommuner, ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Kommunfullmäktige har tagit ett antal beslut och antagit styrdokument med bäring på arbetet med ekologisk hållbarhet och miljö. Fullmäktiges *Budget och verksamhetsplan 2023 - 2024, plan 2025* fastslår att Agenda 2030 är under införande i kommunen och ska förankras i reviderad mål- och styrkedja. Fullmäktige har beslutat att vid inköp och/eller leasing av personbilar ska kommunen välja miljöbilar. Kommunens inköps- och upphandlingspolicy från juni 2017 fastslår att för att arbeta effektivt med miljödrivande upphandling krävs en prioritering så att långtgående miljökrav i första hand ställs på produkt-, tjänst- och entreprenadområden. Även kommunens resepolicy ställer krav på miljöhänsyn, att resor i tjänsten ska planeras och genomföras med så liten påverkan som möjligt på miljön. Vidare fastslår kommunens kostpolicy att måltider inom förskola, skola, fritidshemsverksamhet och omsorg bör vara miljömässigt och socialt hållbara.

Mot bakgrund av kommunens ambitioner är det angeläget att samtliga verksamheter arbetar efter beslut och styrdokument. Ett bristande miljöarbete riskerar både att leda till att kommunen inte fullföljer sina åtaganden och till en försämrad lokal och global miljö, vilket i längden drabbar kommuninvånarna.

Revisorerna har mot bakgrund av ovanstående i sin risk- och väsentlighetsanalys för 2023 identifierat kommunkoncernens miljöarbete som ett väsentligt område för granskning.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt en ändamålsenlig styrning med tillräcklig intern kontroll utifrån fullmäktiges beslut och styrdokument med bäring på kommunens miljöarbete.

- ▶ Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt former för att verkställa fullmäktiges styrdokument, beslut och intentioner inom miljöområdet?
- ▶ Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt en ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning avseende arbetet med hållbarhet och miljö?
- ▶ Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser identifierat och hanterat miljörelaterade risker på ett ändamålsenligt sätt?
- ▶ Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser följt upp arbetet med hållbarhet och miljö på ett ändamålsenligt sätt?

1.3. Avgränsning och ansvariga nämnder

Granskningen avser kommunens arbete med miljö och ekologisk hållbarhet. I rapporten används begreppet *miljö* som samlingsbegrepp för *miljö och ekologisk hållbarhet*. Agenda 2030 är under införande i kommunen men kommunfullmäktige har inte formellt beslutat

hur Agenda 2030 ska implementeras som styrmedel. Granskningen avser enbart den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030.

Granskningen avser kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnd, Liljaskolans styrelse, plan- och miljönämnd, vård- och omsorgsnämnd samt styrelser för Vännäs Fastigheter AB och Fastighetstjänster i Vännäs AB¹.

1.4. Genomförande

Granskningen har genomförts genom dokumentanalys, stickprov och intervjuer. Se bilaga 1 för källförteckning.

1.5. Revisionskriterier

Revisionskriterierna är de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av följande:

▶ **Kommunallagen (2017:725)**

Av kommunallagens 6 kap. 1 § framgår att styrelsen ansvarar för att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas samt de kommunala bolagens verksamhet.

Av 6 kap. 6 § framgår att nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnden ska även tillse att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

▶ **Aktiebolagslagen**

Aktiebolagslagens 8 kap. 4 § anger att styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. 8 kap. 29 § anger att VD ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar.

▶ **Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030**

Länsstyrelsernas samverkansorgan *Regional Utveckling och Samverkan i miljömåls-systemet* (RUS) har tagit fram en vägledning för lokalt arbete med Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Av vägledningen framgår att kommunerna är centrala i arbetet för att nå Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Av vägledningen framkommer kommunens roll, uppgift och förutsättningar för arbetet med Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Därtill beskrivs processteg för att utveckla och genomföra ett miljö- och hållbarhetsprogram.

Vägledningen ska stödja kommuner i deras miljöarbete och de framgångsfaktorer som lyfts för kommuners miljöarbete används som grund för bedömning i granskningen.

▶ **Kommunfullmäktiges budget 2023 - 2024, plan 2025**

Av budgeten framkommer att det påbörjats ett arbete med att se över plan- och styrkedjan men att pandemin försenat arbetet. Den vision som gäller för närvarande är;

---

¹ Vännäs Fastigheter hyr ut bostäder, särskilda boenden samt industri-, butiks- och kontorslokaler. Dotterbolaget Fastighetstjänster i Vännäs förvaltar kommunens fastigheter och sköter lokalvård sedan 1 januari 2022 då kommunens fastighetsavdelning övergick till bolaget.

Upplevelsenära Vännäs är den övergripande långsiktiga visionen för hela Vännäs kommun. Visionen tar sikte på år 2030.

Fullmäktige har också definierat vad visionen innebär;

- Ett utbud av upplevelser som berikar livet i Vännäs
- Ett öppet, vänligt och spännande Vännäs
- Ett Vännäs att trivas i och att vara stolt över
- Ett hållbart Vännäs

► **Kommunfullmäktiges strategiska plan**

I den strategiska planen från 2015 definierar kommunfullmäktige hållbarhet som att de sociala, ekonomiska och ekologiska perspektiven ska beaktas vid planeringen och genomförandet av mål och handlingsplaner i kommunens alla verksamheter. Den strategiska planen beskrivs gälla fram till 2020. En ny plan planeras antas i mars 2024. Kommunfullmäktige har beslutat att tidigare plan är giltig fram tills en ny antas. .

► **Kommunfullmäktiges översiktsplan 2017 - 2030**

Av översiktsplanen som kommunfullmäktige antog 2018 framgår att hållbar utveckling är ett politiskt övergripande mål och gäller för alla politikområden. I översiktsplanen beskrivs Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Kommunfullmäktige har identifierat tio fokusområden kopplat till miljömässig hållbarhet som kommunen ska arbeta mot:

- Minska energiförbrukningen och prioritera förnyelsebara energikällor före fossila bränslen eller andra miljöstörande energikällor.
- Vid nyproduktion av byggnader välja energisnåla lösningar och material som är återvinningsbara.
- Minska mängden avfall till förbränning genom ökad återvinning och återbruk.
- Nybyggnation, renovering och rivning ska ske utifrån ett kretsloppstänkande.
- I mån av tillgång, köpa mat som är ekologiskt odlad samt prioritera lokalt producerade livsmedel.
- Vid upphandling av varor och produkter ska miljöanpassade alternativ prioriteras.
- Hushålla med naturresurserna och värna om den biologiska mångfalden.
- Arbeta för att öka kunskapen och förståelsen för miljöfrågor och hållbar utveckling.
- Hållbar utveckling ska ses som en tillväxtfaktor för kommunens näringsliv.
- Tillsyn och tillståndsgivning ska ske med miljömålen i fokus.

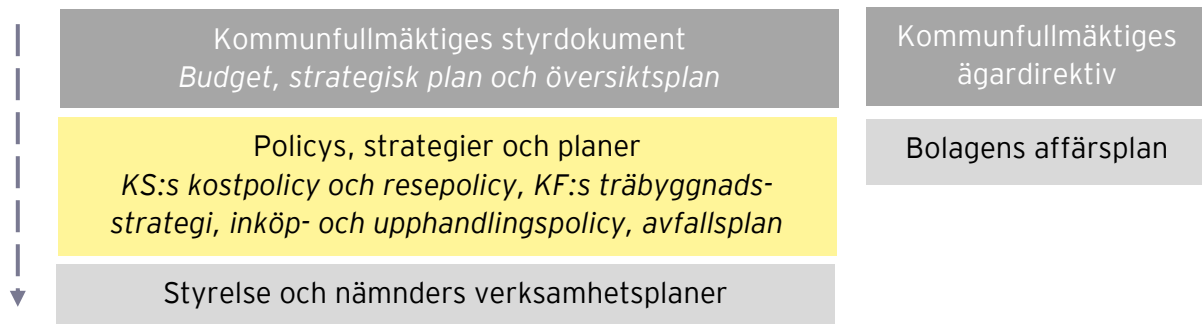
2. Verkställande av styrdokument, beslut och intentioner

I Vännäs kommun har kommunfullmäktige genom sin strategiska plan beslutat att det ekologiska hållbarhetsperspektivet ska beaktas i samtliga av kommunens verksamheter. Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas samt de kommunala bolagens verksamhet. Samtliga nämnder ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges beslut och föreskrifter som gäller för verksamheten. Aktiebolagslagen lyfter bolagsstyrelsens ansvar för bolagets organisation och förvaltning.

För att tydliggöra framgångsfaktorer i styrning av ett miljöarbete används länsstyrelsernas vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030. Enligt vägledningen är ett antal områden viktiga för att uppnå en framgångsrik styrning av miljöarbetet, där politisk styrning och ledning är central. Vägledningen lyfter vikten av politiskt antagna styrdokument som utgår från de svenska miljömålen och/eller de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Eftersom Agenda 2030 spänner över ett stort antal samhällsområden är det viktigt att säkerställa att de mål som lyfts fram i olika styrdokument inte står i konflikt med varandra. Det kan säkerställas genom att samla styrdokument under ett gemensamt övergripande hållbarhetsprogram.

2.1. Styrdokument som rör miljö

Det finns inga övergripande strategier för miljöarbetet på kommun- eller nämndsnivå. Däremot har kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnder² och bolagsstyrelser konkretiserat kommunfullmäktiges budget, strategiska plan och översiktsplan samt ägardirektiv i ett antal styrdokument vilka tillsammans styr delar av arbetet. Här redogörs för de dokument som lyfts fram som särskilt viktiga under granskningen.

Avseende *kommunfullmäktiges budget* har kommunstyrelsen och samtliga nämnder brutit ned målen från kommunfullmäktiges budget i sina verksamhetsplaner. Kommunstyrelsen, Liljaskolans styrelse samt plan- och miljönämnden har antagit mål med koppling till miljöarbetet utifrån kommunfullmäktiges mål. Plan- och miljönämndens verksamhetsplan tydliggör även kopplingar mellan verksamheten och Agenda 2030, vilket övriga verksamhetsplaner inte gör. Barn- och utbildningsnämnden samt vård- och omsorgsnämnden har inte antagit egna mål kopplat till miljö för 2023. För 2023 har

² Barn- och utbildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden samt plan- och miljönämnden och Liljaskolans styrelse.

kommunfullmäktige även fastställt särskilda direktiv och uppdrag med koppling till miljö för samtliga nämnder³.

Därutöver har kommunen antagit Västerbottens regionala miljömål. Det finns en lokal handlingsplan som kontaktpersoner inom respektive förvaltning samordnar arbetet kring. Detta ger dock inte en övergripande styrning av miljöarbetet enligt intervjuade.

Kommunfullmäktige beslutade i juni 2023 att godkänna kommunstyrelsens förslag till tillägg i budgeten för 2024 vilket innebär att:

- ▶ samtliga nämnder får i uppdrag att fortsätta verka för att kommunen ska bli fossilfri
- ▶ de miljömässiga hållbarhetsmålen i Agenda 2030 ska genomsyra samtliga nämnders verksamhet
- ▶ gröna lungor i kommunen värnas
- ▶ verka för att kommunen får fler snabbbladdare/supersnabbbladdare och vätgasstationer

Kommunstyrelsen beslutade inte om några strategier, prioriteringar eller åtgärder för miljöarbetet utifrån ovan. Kommunstyrelsen planerar enligt protokoll att under 2024 arbeta med nya samlade och fördjupade hållbarhetsmål för Vännäs kommun. Av kommunstyrelsens protokoll framgår att arbetet för att omhänderta kommunfullmäktiges beslut ovan är påbörjat men inga beslut är fattade.

I Vännäs Fastigheters *ägardirektiv*, antaget 2016, finns ett mål att bolaget ska tillföra Vännäs kommun och regionen positiva miljövärden. Därtill framgår av ägardirektivet att miljöaspekterna ska beaktas vid investeringar och reinvesteringar samt i driften av fastigheterna, i syfte att bidra till målet ett uthålligt samhälle. I bolagets affärsplan 2023-2028 framgår att bolaget ska vara ett miljömedvetet och hållbart fastighetsföretag. Det framgår inte hur bolaget ska arbeta för att uppnå målen från ägardirektiv eller affärsplan. Enligt affärsplanen ska en hållbarhetsstrategi tas fram, vilket bolagets nya VD uppger planeras. I dagsläget har bolaget inte konkretiserat i mål eller rutiner hur miljöarbetet ska bedrivas. Fastighetstjänster i Vännäs saknar ägardirektiv.

I *översiktsplanen* framgår tio fokusområden kopplat till miljö (se avsnitt 1.5). Dessa fokusområden har i varierande grad brutits ner i policys, rutiner och målsättningar vilka har antagits av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Det pågår arbete utifrån samtliga fokusområden. De två områden som i mindre tydlig utsträckning är nerbrutna i styrningen är hållbar utveckling som tillväxtfaktor för kommunens näringsliv, samt att hushålla med naturresurser och värna om biologisk mångfald.

Kommunen har ett antal policys för fokusområdena i översiktsplanen vilka beskrivs nedan. För fokusområdet mer hållbar mat har kommunstyrelsen antagit en *kostpolicy* med mål om ekologiska och närproducerade livsmedel samt minskat matsvinn. Kostpolicyen var giltig till februari 2023 men i september 2023 beslutade kommunstyrelsen om en ny policy som ska gälla från januari 2024.

För fokusområdet att prioritera förnyelsebara energikällor före fossila bränslen och andra miljöförstörande energikällor har kommunstyrelsen sedan 2017 en *resepolicy*. Av policyen framgår hur medarbetare ska prioritera färdmedel och resor. Av intervjuer och utvärdering

---

³ Särskilda direktiv om att prioritera miljöklassade fordon vid inköp och leasing, samt särskilda uppdrag kopplade till fossilfri energianvändning, digitala möten och mer miljövänliga resor.

framgår att resepolicyen upplevs vara känd och efterlevs av medarbetare. I policyen framgår att eventuella revideringar ska ske vart femte år vilket en utvärdering 2021 visade behov av. En reviderad resepolicy planeras fastställas under 2024.

För fokusområden med koppling till att bygga mer hållbart har kommunfullmäktige antagit en *träbyggnadsstrategi* som styrelse och nämnder ska följa. Av intervjuer framgår att det finns kännedom om strategin inom organisationen men att det regelbundet görs avsteg från den. Bolagen har det primära ansvaret för kommunens fastighetsverksamhet men eftersom bolagets stämma inte fastställt strategin gäller den formellt sett inte bolagen, trots att strategin anger att bolagen omfattas. Av intervju framgår att bolagen menar att träbyggnadsstrategin är utdaterad och att bolaget använder andra material som de bedömer är mer hållbara än trä. Dessutom framhålls att strategin inte överensstämmer med kommunens arbetssätt. Strategin anger att rådgivning kring materialval ska ske i samband med bygglovsansökan men det bör enligt intervjuade ske långt tidigare i processen.

För fokusområdet att miljöanpassade alternativ ska prioriteras vid upphandling av varor och produkter har kommunfullmäktige sedan 2017 en *inköps- och upphandlingspolicy*. Policyen anger att de tre hållbarhetsperspektiven⁴ ska vara ledande vid upphandling och inköp. Policyen var giltig fram till december 2020. Enligt uppgift pågår en översyn av kommunens styrdokument för att uppmärksamma behov av uppdatering av styrdokument som löpt ut.

Upphandling sker främst via samverkan med Umeå kommun vilket upplevs fungera väl. Intervjuade upplever att upphandlingen sker med viss miljöhänsyn. Direktupphandling görs däremot av kommunen, men Vännäs riktlinjer för direktupphandling finns inga krav kopplat till miljö eller stöd för hur beställare ska agera för att beakta policyens miljökrav.

Till sist ska kommunen enligt översiktsplanen minska mängden avfall till förbränning genom ökad återvinning och återbruk. Kommunen har antagit *Umeåregionens avfallsplan* som har tre övergripande mål, att minska avfallsmängderna, öka återvinningen och minska miljöpåverkan. Planen är nedbruten i en handlingsplan med fördelning av ansvar mellan kommunerna.

I kommunfullmäktiges strategiska plan framgår att kommunen ska arbeta aktivt med att påverka samhället och medborgarna i riktning mot en hållbar utveckling. Kommunfullmäktige har beslutat att hållbara arrangemang ska vara avgiftsfria oavsett arrangör. Det finns däremot ingen vägledning för vad som ska anses vara ett hållbart arrangemang.

Av intervjuer framgår att det upplevs saknas en tydlighet i styrningen av arbetet med miljö. Det uppges vara svårt att bedöma vilka styrdokument som är överordnade när det finns motstridigheter mellan olika styrdokument. Av intervju framkommer att det kan uppstå målkonflikter både mellan mål samt mellan de tre hållbarhetsperspektiven. Exempelvis beskrivs det finnas en konflikt kopplat till kommunfullmäktiges uppdrag gällande inköp/leasing av bilar mellan hållbarhetsperspektiven och verksamhetens andra uppdrag och ekonomi. Intervjuade lyfter behov av tydligare vägledning för hur olika mål eller hållbarhetsperspektiv ska prioriteras vid konflikt med varandra.

---

⁴ Sociala, ekonomiska och ekologiska.

Building a better
working world

2.2. Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser inte säkerställt former för att verkställa fullmäktiges styrdokument, beslut och intentioner inom miljöområdet.

Granskningen visar att det saknas en tydlig styrning av miljöarbetet. Styrningen är fragmenterad. Det saknas en tydlig samlad riktning för kommunens miljöarbete. Det finns ett antal mål och styrdokument för arbetet, varav majoriteten är beslutade av kommunfullmäktige. Det saknas konkret stöd för hur medarbetare ska beakta miljöperspektivet och en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter. Fler-talet styrdokument är inaktuella eller inte överensstämmande med kommunens arbets-sätt. Plan- och miljönämnden har som enda nämnd kopplat Agenda 2030 till sin verksamhet i verksamhetsplanen. För bolagens del saknas tydlighet i hur ägardirektivets mål med koppling till miljö ska uppnås. Fastighetstjänster i Vännäs saknar styrning från ägaren.

Vi ser utvecklingspotential i att höja ambitionen kopplat till miljö i samband med att kommunen nu tar ett omtag i arbetet. Kommunen har genomfört många av de "enkla" lösningarna för att främja miljön, såsom att minska matavfall och andel fossildrivna bilar. Framöver kommer det krävas förflyttningar och systematiska omställningar som är mer resurskrävande. Vår bedömning är att Vännäs kommun behöver prioritera arbetet för att omhänderta fokusområdena i översiktsplanen, för att uppnå målen i Agenda 2030 och de svenska miljömålen samt för att Vännäs fastigheter ska kunna tillföra positiva miljövärden.

3. Roll- och ansvarsfördelning

Inom ramen för kommunstyrelsens och nämndernas samt bolagsstyrelsernas ansvar enligt kommunallagen och aktiebolagslagen för att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt ingår även att upprätta en tydlig organisation för arbetet.

Enligt länsstyrelsernas vägledning är det viktigt att det finns en utsedd organisation för samordning, genomförande och uppföljning av arbetet samt att kommunen har ansvarsfördelat åtgärder. Det är också viktigt att organiseringen möjliggör för lärande och samarbete över sektorsgränser. Därtill uppges att ett framgångsrikt arbete med miljö förutsätter ett systematiskt samarbete med lokalt näringsliv, organisationer och invånare.

3.1. Historik - från hållbarhetsberedning till kommunstyrelsens ansvar

I samband med antagandet av Ålborgsåtagandet 2010 inrättade kommunfullmäktige en hållbarhetsberedning. Beredningens uppdrag var att vara styrorgan för arbetet med hållbarhetsfrågor samt föreslå visioner och prioriteringar för arbetet. Under 2015 valde kommunfullmäktige att pausa hållbarhetsberedningen. Mellan 2010-2015 upprättade beredningen två hållbarhetsbokslut men lämnade inga ytterligare förslag till beslut.

Under 2022 återupptogs hållbarhetsberedningens arbete på initiativ av en förtroendevald politiker. Under året hölls diskussioner om beredningens framtid med tidigare ledamöter i beredningen samt nya representanter från samtliga partier. Kommunfullmäktige gav kommunstyrelseförvaltningen i uppdrag att utreda beredningens situation.

Baserat på beredningens förslag och förvaltningens utredning beslutade kommunfullmäktige i april 2023 att lägga ner hållbarhetsberedningen och att kommunstyrelsen skulle ha övergripande ansvar för hållbarhetsfrågor. Det saknas i dagsläget en beskrivning av hur kommunstyrelsen planerar att ta sig an sitt uppdrag. Av reglemente framgår att kommunstyrelsen sedan tidigare har det övergripande ansvaret för styrning, ledning och samordning av kommungemensamma frågor. Enligt protokoll pågår en process inom kommunstyrelsen för att omhänderta ansvaret och fatta beslut om riktning i arbetet.

Av intervju framgår att det anses finnas både fördelar och nackdelar med att hållbarhetsberedningen läggs ned och kommunstyrelsen blir ansvarig för miljöarbetet. Något som anses vara en risk är att den politiska kompetensen inom miljö kan minska, då det inte finns samma specialintresse bland kommunstyrelsens ledamöter som det upplevs ha funnits inom hållbarhetsberedningen. Samtidigt ses det som en styrka att kommunstyrelsen kan driva arbetet genom sitt ansvar för många övergripande frågor samt genom sin uppsiktsplikt.

3.2. Förvaltningens miljöarbete

Inom förvaltningsorganisationen leds det strategiska arbetet av kommunstyrelseförvaltningen. Av intervju framkommer att miljöarbete inkluderas i ansvarsområdet för en funktion inom förvaltningen sedan slutet på 2022. Ansvaret avser primärt uppföljning av arbetet.

Miljöarbetet berör samtliga nämnder och styrelser. Mycket av arbetet sker inom kommunstyrelseförvaltningen och bolagen då de har ansvaret för de flesta av de områden som direkt kopplas till miljö, såsom avfall, samhällsplanering och fastigheter. Intervjuade lyfter att bolagen är drivande i omställningen till energieffektiva och hållbara fastigheter.

3.3. Samarbeten

Av intervju framgår att olika nyckelfunktioner inom kommunen, såsom kommunstyrelsens ordförande och kommunchef, är med i ett antal strategiska samarbeten med omkringliggande kommuner och andra regionala aktörer. Vi beskriver här ett antal exempel på samarbeten som beskrivs som betydelsefulla i arbetet.

Vännäs ingår i Umeåregionen som nyligen beslutat att genomföra en vindkraftsstudie. Kommunen är medlem i *Biofuel Region*, ett sektoröverskridande samarbete som driver omställning till bioekonomi och i en fossilfri fordonsflotta i norra Sverige. Därtill är kommunen med i *Nätverket för hållbart byggande i kallt klimat* som arbetar för att skapa gynnsamma affärsmöjligheter inom hållbart byggande genom att vara en förebild och förstärka kompetensen och arbets-metoder i hela branschen. Kommunen är även medlem i *Blå vägen-nätverket* som samverkar avseende hållbara transporter och laddningsinfrastruktur. Nätverket har precis deltagit i en förstudie avseende vätgaståg. Slutligen är kommunen en del av samverkan med *Biosfärområde Vindelälven-Juhttátahkka*, som arbetar för att bevara och utveckla människors livskvalitet samt naturen och kulturen i biosfärsområdet.

Av intervju framkommer att Vännäs som en mindre kommun inte har resurser till att ta sig an alla projekt de önskar utan behöver prioritera vad kommunen ska satsa på. Exempelvis framkommer att kommunen inte skulle kunna driva projektet om vätgaståg själva. Samarbeten ses som en central del för att kunna driva och delta i större miljöinitiativ.

3.4. Kompetens

Av kommunfullmäktiges strategiska plan samt översiktsplan framgår att kommunen ska arbeta för att öka kunskapen om miljöfrågor. Av intervjuer framgår att medarbetare och ledamöter som arbetar med miljöfrågor har fått en generell utbildning kring Agenda 2030. Därtill framgår att beroende på ansvarsområden har vissa medarbetare gått mer specifika utbildningar om exempelvis kemikaliehantering och certifiering av hållbara företag. Intervjuade menar att det finns en grundkompetens inom kommunens organisation, men att det i vissa hänseenden saknas specialistkompetens exempelvis vad gäller att räkna på konsekvenser av infrastrukturprojekt.

3.5. Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser har säkerställt en ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning avseende miljöarbetet.

Granskningen visar att det kommunövergripande ansvaret för miljöarbetet under 2023 har getts till kommunstyrelsen och att hållbarhetsberedningen lagts ned. Vi noterar att ansvaret även tidigare formellt har legat hos kommunstyrelsen utifrån ansvaret som övergripande styr- och ledningsfunktion, men ser positivt på förtydligandet. Det finns ännu ingen tydlig beskrivning av hur kommunstyrelsen ska organisera arbetet. En funktion inom kommunstyrelseförvaltningen ska arbeta kommunövergripande med miljö, primärt med uppföljning av arbetet. Vi vill betona vikten av att kommunstyrelsen i och med det nya ansvaret även fattar beslut om riktning för arbetet framåt.

4. Riskarbete

Enligt kommunallagen ansvarar styrelse och nämnder för en tillräcklig intern kontroll och att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Som grund för arbetet med styrning och kontroll är riskanalyser av vikt för att säkerställa rätt riktning på arbetet.

Enligt länsstyrelsernas vägledning är kommunens tillsyn enligt miljöbalken central i att bidra till att nå miljömålen.

4.1. Kommunstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys

Kommunen har inte gjort en specifik riskanalys kopplad till miljö. Däremot innehåller kommunstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys inom krisberedskapsarbetet risker kopplade till miljö. I analysen för 2023-2026 bedöms riskernas konsekvenser bland annat utifrån miljö och ekonomiska värden. Risker kopplade till typhändelser såsom naturolycka och extrema väderhändelser samt andra typer av olyckor bedöms. Samtliga risker som ansågs ha konsekvenser inom miljö bedömdes ligga på medelhög nivå.

4.2. Plan- och miljönämndens behovsutredning och tillsynsplan

Plan- och miljönämnden ska varje verksamhetsår ta fram en tillsynsplan som omfattar samtliga myndighetens ansvarsområden där hänsyn ska tas till den nationella miljöstrategin. Tillsynsplanen ska baseras på en riskanalys. Av behovsutredning och tillsynsplan enligt miljöbalken för 2023-2025 framgår nämndens prioritering av tillsynsområden och vilka nationella och globala miljömål som nämnden fokuserar på under perioden. Under 2023 kommer nämnden bland annat fokusera på dagvattentillsyn, avloppsrening och avloppsreningsverk samt utreda arbetssätt för att hantera invasiva arter.

4.3. Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser delvis har identifierat och hanterat miljörelaterade risker på ett ändamålsenligt sätt.

Av granskningen framgår att kommunstyrelsen arbetat för beredskap för naturolyckor och extrema väderhändelser samt bedömt konsekvenser för miljön inom krisberedskapsarbetet i en risk- och sårbarhetsanalys. Därtill framgår att plan- och miljönämndens tillsynsplan enligt miljöbalken är baserad på nationella miljöstrategin. Däremot saknar kommunen en bredare analys av risker och möjligheter för att säkerställa att miljöarbetet leder till att Agenda 2030 och de svenska miljömålen uppnås. Vi anser att det är viktigt att det görs en övergripande riskanalys inom ramen för miljöarbetet för att säkerställa att kommunen arbetar med sina största risker.

5. Uppföljning

Kommunallagen anger att styrelse och nämnder ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt och med en tillräcklig intern kontroll. En god styrning och kontroll förutsätter en systematisk uppföljning.

Enligt Länsstyrelsernas vägledning bör kommuner ha system för uppföljning, analys och utvärdering som tydliggör hur kommunens arbete, och arbetet med andra aktörer, bidrar till Agenda 2030 och de svenska miljömålen. Det förutsätter att kommunen har mål och indikatorer för hållbar utveckling som är integrerade i ordinarie uppföljningssystem.

5.1. Miljö i styrelser och nämnders ordinarie uppföljning

Samtliga nämnder och styrelser, förutom bolagskoncernen, följer upp mål från kommunfullmäktiges budget kopplat till miljö i ordinarie uppföljning i delårs- och helårsrapporter.

Verksamhetsberättelser för 2022 visar att kommunstyrelsens och Liljaskolans styrelses två mål med koppling till miljö⁵ delvis var uppfyllda då vattenverkets energihushållning, andel matsvinn samt Liljaskolans miljöklassade undervisningsfordon inte nådde önskad nivå. Plan- och miljönämndens mål om utsläpp från egen uppvärmning var delvis uppfyllt då utsläppen översteg önskad nivå, men målet om utsläpp från transporter var uppfyllt⁶.

Under 2022 gav kommunfullmäktige styrelse och nämnder ett särskilt uppdrag om minskad negativ påverkan av resor. Av uppföljningen framkommer att Liljaskolan, vård- och omsorgsnämnden samt barn- och utbildningsnämnden genomfört uppdraget medan kommunstyrelsen samt plan- och miljönämnden delvis genomfört uppdraget. Av kommunstyrelsens uppföljning framkommer att resorna med flyg har minskat kraftigt, det framgår inte varför uppdraget endast är delvis uppfyllt. Plan- och miljönämnden bedömer uppdraget som delvis uppfyllt då flygresor skett där mer miljövänliga alternativ saknats.

Därtill hade kommunfullmäktige i budget 2022 gett styrelse och nämnder direktiv om miljövänliga bilar vid inköp och/eller leasing av personbilar. Av uppföljningen framkommer att kommunstyrelsen, vård- och omsorgsnämnden samt barn- och utbildningsnämnden genomfört direktivet medan Liljaskolan delvis genomfört direktivet. Vidare framgår att plan- och miljönämnden inte genomfört direktivet, med förklaring att budgeten inte räcker till både aktuellt fordon och den utrustning som fordonet kräver.

Av delårsrapporter per augusti 2023 framgår bedömning av måluppfyllelse. Däremot framgår inte på ett tydligt sätt vad som ligger till grund för bedömningen då uppföljningen av indikatorerna inte framgår.

Av bolagens årsredovisning för 2022 och delårsrapport per augusti 2023 framgår ingen uppföljning av det övergripande miljömålet i ägardirektiv eller affärsplanens mål för miljö.

---

⁵ Målet "Kommunstyrelsens verksamheter verkar för god energihushållning och hållbar utveckling" var delvis uppfyllt - indikatorer för vattenverkets, reningsverkets och återvinningscentralens energihushållning, andel matsvinn samt inköp av livsmedel från lokala leverantörer. Målet "Liljaskolan planerar och genomför utbildning som bidrar till en hållbar utveckling i Vännäs kommun" var delvis uppfyllt - indikatorer för avfallssortering och miljöklassade undervisningsfordon.

⁶ Målet "Verka för att minska utsläpp från transporter" bedömdes uppfyllt, målet "Verka för att minska utsläpp från den egna uppvärmningen" hade en låg och inte tillfredsställande resultatnivå - indikatorer för två typer av utsläpp för transporter respektive egen uppvärmning.

5.2. Särskild uppföljning av miljöarbetet och dess styrdokument

Politiken gör ingen återkommande, övergripande uppföljning av miljöarbetet. Däremot fick kommunstyrelsen under 2022 en rapport med en nulägesbeskrivning utifrån Agenda 2030. Syftet med rapporten var att skapa en övergripande förståelse för Vännäs kommuns läge utifrån Agenda 2030, vilka områden där kommunen ligger bra till och var det krävs insatser. Rapporten ger inga förslag till åtgärder och enligt intervjuade har inga särskilda åtgärder beslutats utifrån rapporten. Resultatet uppges dock ha beaktats i framtagandet av styrdokument såsom folkhälsoplan samt målsättningar i budget.

På förvaltningsnivå sker en återkommande, övergripande uppföljning av de regionala miljömålen. Uppföljningen görs löpande av kontaktpersoner inom respektive förvaltning, med samordning av en funktion inom kommunstyrelseförvaltningen. Uppföljningen lämnas inte till kommunstyrelsen. Den senaste uppföljningen avsåg 2021 års arbete.

Plan- och miljönämndens tillsyn enligt miljöbalken på kommunens verksamheter under 2022 och 2023 visade inga väsentliga avvikelser.

Vad gäller de olika styrdokumenterna följer förvaltningen årligen upp Umeåregionens avfallsplan och redovisar till kommunstyrelsen. I samband med revidering av planen varje mandatperiod sker en grundligare redovisning till kommunstyrelsen. Därtill har en extern aktör genomfört en utredning om insamling av avfall i Umeåregionens kommuner. I utredningen analyseras olika system och potentiella lösningar med utgångspunkt från lokala förutsättningar i kommunerna.

Under 2021 utvärderade kommunstyrelsen resepolicy och kostpolicy vilka uppges ha haft positiva miljöeffekter med färre flygresor och minskat matsvinn. Utvärderingen av resepolicy anger att det krävs en revidering av policy för att den fortsatt ska vara ett bra verktyg för mer hållbara möten och tjänsteresor. Den senaste utvärderingen av resepolicy presenterades för kommunstyrelsen i november 2023. Som nämns i avsnitt 2.1 planerar kommunstyrelsen att revidera policy under 2024.

Vad gäller inköp- och upphandling framgår att kommunfullmäktiges policy inte har följts upp sedan den antogs 2017. Däremot genomför förvaltningen samt Umeå kommun, som hanterar merparten av kommunens upphandlingar, löpande uppföljning på området, såsom avtalstrohet samt mer detaljerad uppföljning av krav inom vissa avtal. Enligt uppgift har Vännäs kommun påtalat för Umeå kommun ett behov av att se över policy, för att säkerställa att kommunernas policies överensstämmer. Ingen revidering är planerad.

Granskningen visar att kommunfullmäktiges träbyggnadsstrategi inte har följts upp.

I april 2022 beslutade kommunfullmäktige att inrätta en koldioxidbudget, och ett koldioxidboks slut. Av budgeten framkommer kommunens beräknade koldioxidutsläpp samt förslag på åtgärder för minskade utsläpp. Enligt budgeten behöver utsläppen i kommunens geografiska område minska med 12 % årligen för att leva upp till Parisavtalet. Rapporten uppges ha använts som underlag till ett antal politiska uppdrag, såsom framtagning av laddinfrastruktur samt en fördjupning av arbetet kring vätgas. Koldioxidbudgeten planeras bli en återkommande rapport. Något koldioxidboks slut har dock inte upprättats och kommunstyrelsen har enligt förvaltningen inte beslutat vad boks slutet ska nyttjas till.

Vissa intervjuade lyfter en utmaning i att följa upp och bedöma kommunens miljöarbete eftersom styrningen av arbetet är fragmentarisk. Dessutom påtalas svårigheten i

uppföljning då området upplevs komplext och att det är svårt att skapa en övergripande bild över. Av intervjuer framgår att det finns ett glapp mellan vad förvaltningen arbetar med kopplat till miljö och vad politiken får information om.

5.2.1. Resultat av stickprov

Inom ramen av granskningen har vi utfört tre olika stickprov för att granska efterlevnad mot kommunfullmäktiges styrdokument. Vi har utfört stickprov avseende tjänsteskrivelser, miljöklassning inom fordonsflottan samt efterlevnad av träbyggnadsstrategin⁷.

Stickprov - tjänsteskrivelser

Enligt kommunens mall för tjänsteskrivelser ska tjänsteskrivelser innehålla en miljö- och hållbarhetsanalys. I analysen ska det finnas en beskrivning av hur olika alternativ inverkar på miljön och hur de förhåller sig till målen i Agenda 2030 och andra relevanta miljömål.

Vi har utfört ett stickprov av tjänsteskrivelser för ärenden till kommunstyrelsen, Liljaskolan samt plan- och miljönämnden⁸. Urvalet begränsades till ärenden från 2023 som utgångspunkt men i vissa fall inkluderas även ärenden från 2022 för att få ett tillräckligt stort urval. Urvalet skedde strategiskt genom att välja ut ärenden där vi bedömde att en hållbarhetsanalys borde varit aktuell.

	Kommunstyrelsen	Liljaskolans styrelse	Plan- och miljönämnd
Tillfredsställande analys	3	4	2
Ej tillfredsställande analys	5	2	8
Ej tillämplig	2	2	1

Tabell 1. Resultat av stickprov av tjänsteskrivelser

Av tabellen ovan framgår att det i merparten av utvalda ärenden (15 av 24) saknas en miljö- och hållbarhetsanalys. Av intervjuer framkommer att det inte finns några krav på att använda tjänsteskrivelsemallen. Inom plan- och miljönämnden beskrivs att analysen i vissa fall blir bortprioriterad på grund av hög arbetsbelastning. Avseende kommunstyrelsens tjänsteskrivelser påtalar intervjuade att även om hållbarhetsanalyser saknas i tjänsteskrivelser så innehåller beredningen av ärendet ofta miljö- och hållbarhetsanalyser.

Granskningen visar att tjänsteskrivelsemallen inte används av bolagen för ärenden till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen får därmed inte samma sorts underlag för samtliga ärenden. Underlagen varierar utifrån vilken instans som deltagit i ärendets beredning.

Stickprov - fordonsflotta

Vi har utfört ett stickprov av vård- och omsorgsnämndens tjänstefordon. Enligt kommunfullmäktiges direktiv ska nämnden vid inköp och/eller leasing av personbilar välja elbilar i första hand och laddhybrider eller motsvarande i andra hand. Enligt stickprovet omfattar vård- och omsorgsförvaltningens bilpark följande:

- ▶ 18 personbilar som är laddhybrider

⁷ Utgångspunkten var även att granska miljökrav i direktupphandlingar men kommunens riktlinje saknar tydliga krav för miljö. Upphandling görs av Umeå kommun och ingår inte i granskningen.

⁸ Barn- och utbildningsnämndens efterlevnad gick inte att granska då tjänsteskrivelser saknades till aktuella ärenden.

- ▶ 2 HVO100⁹ personbilar, 5 HVO100 bussar
- ▶ 7 bensinbilar

Enligt uppgift fungerar det inte verksamhetsmässigt för vård- och omsorgsförvaltningen att enbart ha elbilar då antalet laddstolpar i kommunen inte möter verksamhetens behov. Utvecklingen beskrivs dock vara positiv då alla bilar som bytts under de senaste fem åren, förutom den senaste leveransen, uppfyller de krav som ställs på nämnden. Den senaste leveransen beskrivs ha påverkats av omvärldsfaktorer, mer miljövänliga alternativ kunde inte levereras inom den tid som krävdes för att hålla verksamheten i gång.

Stickprov - träbyggnadsstrategi

Vi har utfört ett stickprov av kommunstyrelsens samt plan- och miljönämndens efterlevnad av träbyggnadsstrategin. Vi har granskat två områden från strategin:

- ▶ Detaljplaner, markanvisningar och exploateringsavtal ska nyttjas som tillfällen till dialog med byggherrar för att utveckla träbyggandet. Ett aktivt markanvisningsarbete är viktigt för att öka träbyggandet i kommunen, liksom villkor om träbyggande i upprättade exploateringsavtal.
- ▶ Detaljplaner för flerbostadshus ska utformas så det är möjligt att bygga dem i trä.

Vad gäller markanvisnings- och exploateringsavtal framgår att det enda exploateringsavtal som tecknats sedan 2020 nämner träbyggnadsstrategin som styrdokument och strategin är bilaga till de två markanvisningsavtal som tecknats sedan 2020. Detta följer de mallar förvaltningen har för båda avtalstyper. Under vår granskning har mallen för exploateringsavtal förtydligats med att strategin ska biläggas avtalet.

De två detaljplaner för flerbostadshus som fastställts sedan 2020 anger inte uttryckligen möjligheten att bygga i trä. Enligt uppgift har kommunen inte som arbetsätt att beskriva möjliga materialval. Sammantaget lyfter intervjuade svårigheter i att arbeta utifrån träbyggnadsstrategin som inte överensstämmer med kommunens arbetsätt.

5.3. Bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelse och nämnder har följt upp miljöarbetet på ett i allt väsentligt ändamålsenligt sätt. Däremot bedömer vi att bolagsstyrelserna inte har säkerställt en ändamålsenlig uppföljning av arbetet. Vi noterar särskilt att efterlevnaden av kommunens styrdokument kan förbättras.

Granskningen visar att kommunstyrelse och nämnder inte gör någon återkommande samlad uppföljning av miljöarbetet. Inom förvaltningen sker uppföljning av de regionala miljömålen löpande. Kommunstyrelsen och nämnderna följer upp mål och särskilda uppdrag kopplat till miljö i ordinarie uppföljning. Kommunstyrelsen har även gjort utvärderingar av resepolicy och kostpolicy med positiva resultat. Av granskningen framgår inte att bolagsstyrelserna har följt upp arbetet med miljö.

I stickprovet framkommer att efterlevnad av tjänsteskrivelsemallen och träbyggnadsstrategin kan utvecklas. Vad gäller stickprovet av vård- och omsorgsnämndens fordonsflotta framgår att nämnden i stort följt kommunfullmäktiges direktiv.

---

⁹ Hydrerad Vegetabilisk Olja.

Building a better
working world

Vi ser positivt på att kommunstyrelsen 2022 gjort en nulägesbeskrivning utifrån Agenda 2030. Vi ser utvecklingspotential i att införa återkommande uppföljning av kommunens miljöarbete på sammantagen nivå inom ramen för den ordinarie styrkedjan, vilket uppges planeras. Därutöver vill vi betona vikten av att uppföljningen leder till beslut om åtgärder.

6. Svar på revisionsfrågorna

Granskningens syfte ha varit att bedöma om kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt en ändamålsenlig styrning med tillräcklig intern kontroll utifrån fullmäktiges beslut och styrdokument med bäring på kommunens miljöarbete. Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser delvis säkerställt detta. Vi vill särskilt betona vikten av att kommunstyrelsen beslutar om en tydlig styrning på området samt efterfrågar uppföljning för att kunna utvärdera efterlevnad av befintlig styrning och ge god grund för ytterligare styrning.

Vi grundar vår bedömning på nedanstående:

Revisionsfrågor	Bedömning
<i>Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt former för att verkställa fullmäktiges styrdokument, beslut och intentioner inom miljöområdet?</i>	Nej. Granskningen visar att det saknas en tydlig styrning av miljöarbetet. Styrningen är fragmenterad. Det finns flera styrdokument och mål men det saknas ett helhetsperspektiv. Det saknas konkret stöd för hur medarbetare ska beakta miljöperspektivet och en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter. Flera av styrdokumenterna är inaktuella eller inte överensstämmande med kommunens arbetsätt. För bolagens del saknas tydlighet i hur ägardirektivets mål med koppling till miljö ska uppnås. Fastighetstjänster i Vännäs saknar styrning från ägaren.
<i>Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser säkerställt en ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning avseende arbetet med hållbarhet och miljö?</i>	Ja. Kommunfullmäktige gav kommunstyrelsen kommunövergripande ansvar för miljöarbetet och lade ner hållbarhetsberedningen i april 2023. Vi noterar att ansvaret även tidigare formellt har legat hos kommunstyrelsen som övergripande styr- och ledningsfunktion, men ser positivt på förtydligandet. Det finns ännu ingen tydlig beskrivning av hur kommunstyrelsen ska organisera arbetet. En funktion inom kommunstyrelseförvaltningen ska arbeta kommunövergripande med miljöarbetet, primärt med uppföljning.
<i>Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser identifierat och hanterat miljörelaterade risker på ett ändamålsenligt sätt?</i>	Delvis. Granskningen visar att kommunstyrelsen har inkluderat miljö- och klimataspekter i risk- och sårbarhetsanalysen inom krisberedskapsarbetet. Därtill baseras plan- och miljönämndens behovsutredning och tillsynsplan enligt miljöbalken på den nationella miljöstrategin. Däremot saknas en analys som identifierar risker och möjligheter för att säkerställa att hållbarhetsarbetet som utförs leder till att Agenda 2030 och de svenska miljömålen uppnås.
<i>Har kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser följt upp arbetet med hållbarhet och miljö på ett ändamålsenligt sätt?</i>	Ja. Granskningen visar att kommunstyrelsen och nämnder följer upp målen i ordinarie verksamhetsuppföljning men inte gör någon återkommande samlad uppföljning av miljöarbetet. Kommunstyrelsen har även följt upp kostpolicyn, resepolicyn och gjort en nulägesanalys av Agenda 2030. Inga tydliga åtgärder har beslutats utifrån nulägesanalysen. Inom förvaltningen sker löpande uppföljning av regionala miljömål. Vi noterar att efterlevnaden av kommunens styrdokument kan förbättras. Nej. Bolagsstyrelserna följer inte upp mål för miljöarbetet.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Stärka sin styrning för en tydlig riktning och prioritering i linje med den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen, som inkluderar kommunens bolag och överensstämmer med kommunens arbetsätt.
- ▶ Identifiera och analysera risker och möjligheter för att säkerställa att kommunen uppnår den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Återkommande skapa en överblick av kommunens miljöarbete och hur kommunen ligger till i förhållande till sina mål samt den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Säkerställa att uppföljningen utgör grund för beslut om åtgärder vid identifierade utvecklingsområden.
- ▶ Säkerställa att kommunens nämnder och bolag deltar i utvecklandet av kommunens miljöarbete.

Vi rekommenderar styrelsen för Vännäs Fastigheter AB och Fastighetstjänster i Vännäs AB att:

- ▶ Stärka sin uppföljning av mål i ägardirektiv och affärsplan

Vännäs december 2023

Josephine Lönnqvist
Revisionskonsult

Lydia Andersson
Certifierad kommunal revisor

Per Ståhlberg
Certifierad kommunal revisor
Uppdragsledare

Bilaga 1: Källförteckning

Intervjuer

- ▶ Kommunchef 2023-08-15
- ▶ Socialchef 2023-08-16
- ▶ Vice ordförande i kommunstyrelsen 2023-08-16
- ▶ Ordförande i kommunstyrelsen 2023-08-16
- ▶ Verkställande direktör bolagskoncernen 2023-08-17
- ▶ Skolchef 2023-08-17
- ▶ Gymnasiechef och medarbetare Liljaskolan 2023-08-17
- ▶ Vice ordförande i hållbarhetsberedningen 2023-09-20
- ▶ Ordförande i plan- och miljönämnden 2023-09-27

Dokumentation

- ▶ Avfallsplan för Umeåregionen, med uppföljning
- ▶ Behovsutredning och tillsynsplan 2023 - 2025
- ▶ Bolagskoncernens affärsplan 2023 - 2028
- ▶ Bolagsordning för Vännäs Fastigheter AB samt Fastighetstjänster i Vännäs AB
- ▶ Budget 2023 - 2024 med plan 2025
- ▶ Delårsrapport för kommunen samt bolagskoncernen för 2023
- ▶ Direktupphandling riktlinjer samt rutin för dokumentation av direktupphandling
- ▶ Hållbara Västerbotten - åtgärdsprogram och uppföljning
- ▶ Inköp- och upphandlingspolicy
- ▶ Internkontrollplan för barn- och utbildningsnämnden, kommunstyrelsen, Liljaskolan, plan- och miljönämnden samt vård- och omsorgsnämnden
- ▶ Koldioxidbudget Vännäs kommun
- ▶ Kostpolicy
- ▶ Kostpolicyutvärdering
- ▶ Mall tjänsteskrivelse
- ▶ Material kopplat till stickprov, se beskrivning i avsnitt 5.2.1
- ▶ Minnesanteckningar hållbarhetsberedningen
- ▶ Nulägesrapport Agenda 2030
- ▶ Resepolicy
- ▶ Riktlinjer för exploateringsavtal
- ▶ Riktlinjer för markanvisning
- ▶ Risk- och sårbarhetsanalys
- ▶ Sammanträdesprotokoll för barn- och utbildningsnämnden, kommunstyrelsen, Liljaskolan, plan- och miljönämnden samt vård- och omsorgsnämnden
- ▶ Strategiska planen 2015 - 2020
- ▶ Träbyggnadsstrategi
- ▶ Utredning insamling av avfall i Umeåregionen
- ▶ Utvärdering resepolicy
- ▶ Verksamhetsberättelser 2022 för kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnden, Liljaskolan, plan- och miljönämnden samt vård- och omsorgsnämnden
- ▶ Verksamhetsplan 2023 för barn- och utbildningsnämnden, kommunstyrelsen, Liljaskolan, plan- och miljönämnden samt vård- och omsorgsnämnden
- ▶ Årsredovisning 2022
- ▶ Årsredovisning Vännäs Fastigheter AB
- ▶ Ägardirektiv för Vännäs Fastigheter AB
- ▶ Översiktsplan för Vännäs kommun